

Tarixin ən qədim qatlarından üzü bəri cəmiyyətdə qadının ən yüksək dəyəri ana olmaq məqamı mərtəbəsində müəyyən edilmişdir. Heç də təsadüfi deyildir ki, bu məsələ İslam peyğəmbərinin (s.) adı keçən bir hədisdə "cənnət anaların ayağı altındadır" ifadəsi şəklinə öz təsdiqini tapmışdır.

Təbii ki, qadın üçün ana məqamı ən yüksək dəyərdir. Lakin yeganə və son dəyər deyildir. Bəşəriyyətin inkişafında kişilərlə bərabər, qadınlar da zaman-zaman qadın- vətəndaş, qadın-ictimai-siyasi xadim, qadın-alim, qadın-yaradıcı şəxsiyyət kimi böyük töhfələr vermişlər. Bu mənada azərbaycanlı qadınlar nəinki istisna deyildir, hətta bir çox hallarda nümunədir. Heç də təsadüfi deyildir ki, Şərq və İslam aləmində ilk respublika yaradan xalqımız qadınlara seçib-seçilmək hüququ verən dünya öncülü kimi tarixə öz şərəfli adını yazdırmışdır.

Azərbaycan qadının bütün dövrlər üçün ən müsbət keyfiyyətini özündə birləşdirən görkəmli alim və ictimai xadim akademik Zərifə xanım Əliyevanın həyatı və fəaliyyəti müasirlərinə və gələcək nəsillərə gözəl bir nümunədir. Heç şübhəsiz ki, həyatda uğur qazanmaq üçün insanın şəxsi keyfiyyətləri ilə yanaşı, onun əsil-nəcəbətinin, doğulub böyüdüüyü, tərbiyə aldığı, yaşadığı, fəaliyyət göstərdiyi mühitin əhəmiyyəti və təsiri vacib şərtlərdir.

Bu il 100 illik yubileyi xalqımız tərəfindən böyük sevgi, hörmət və ehtiramla qeyd olunan akademik Zərifə xanım Əliyeva böyük alim olmaqla yanaşı, sadəlik, xeyirxahlıq və kübarlıq mücəssəməsi kimi yaddaşlarda yaşamaqdadır. Ömrü və həyatı üç dahi şəxsiyyətin – professor Əziz Əliyevin, ümummilli lider Heydər Əliyev və müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin həyatı ilə birləşən bağlı olan Zərifə xanım keşməkeşli və zəngin bir mühitdə doğulub böyüməklə yanaşı, bu üç dahinin birinə övlad, birinə həyat yoldaşı və digərinə ana kimi həyan olmuş, onlara mərhəmət və pozitiv təsir göstərmiş, xoş əhval və rahat fəaliyyət mühiti yaratmışdır.

Zərifə xanımın babaları İrəvanda məşhur əsilzadələrdən olublar. Əziz Əliyevin atası Məmmədkerim Qurbanlı Əliyev və ana babası İbrahim bəy Süleymanbəyovun İrəvan yaxınlığındakı Hamamli kəndində mülkləri, İrəvanda böyük imarətləri və dükənləri var idi. Heyf ki, o gözəl yurdlar 1918-ci ildə erməni-dəşnak başkəşənlərinin tərəfindən qəsb olundu, dağıldı, sakinləri dədə-baba yurdlarından didərgin düşüldü və bir daha doğma ocaqlarına qayıda bilmədilər.

Ermənilərin 1918-20-ci illərdə xalqımıza qarşı törətdikləri soyqırımı cənab Zərifə xanımın mənsub olduğu nəsilə də böyük təsir etmişdir. Erməni dəşnak başkəşənlərinin etnik təmizləmə əməliyyatları nəticəsində bu ailə üzvləri əsrlər boyu yaşadıkları doğma İrəvan şəhərindən qaçqın düşərək Naxçıvana, oradan Cənubi Azərbaycanın Ərəblər kəndinə getmiş, sonra isə Şərur Şahtaxtı kəndində məskunlaşmışdır. Zərifə xanım Əliyeva 28 aprel 1923-cü ildə Naxçıvanın Şahtaxtı kəndində dünyaya göz açmışdır. Ele həmin ildə də ailəsi Bakıya köçən Zərifə xanım Əliyeva böyük ziyalı və intellektual-mənəvi mühitdə böyümüşdür.

Zərifə xanımın atası, Azərbaycanın dövlətçilik və səhiyyə tarixində mühüm xidmətləri olan görkəmli dövlət xadimi Əziz Əliyev Bakı ziyalıları arasında böyük nüfuz malik idi.

1998-ci ildə Əziz Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubiley tədbirində çıxış edən ümummilli lider Heydər Əliyev onun şəxsiyyəti ilə fəaliyyəti arasındakı vəhdətini xarakterizə edərək demişdir: "Azərbaycanda və Dağıstanda işlədiyi illərdə o, elm xadimləri ilə sıx təmasda olurdu. Bütün tibb professorları onun dostları idi, onların çoxunu o hazırlayıb irəli çəkmişdi. Azərbaycan incəsənəti və ədəbiyyatının Üzeyir Hacıbəyov, Müslüm Maqomayev, Bülbül, Niyazi, Səməd Vurğun, Süleyman Rüstəm, Qara Qarayev və bir çox görkəmli xadimləri ilə onun çox yaxın, mehriban, ailəvi münasibətləri vardı. Bütün bunlar ona görə olurdu ki, o, çox ziyalı bir adam idi, yüksək səviyyədə savadlı, mədəni adam olduğuna görə həmişə məhz bu mühitlə təmasda olmağa çalışırdı."

Zərifə xanımın həkimlik sənətini seçməsində də yəqin ki, ailə ənənələrinin böyük təsiri olmuşdur. Atası Əziz Əliyev, böyük qardaşı Tamerlan Əliyev, bacısı Ləzifə xanım, bibisi Göyçək xanım, əmisi

Ziyad Əliyev, bibisi Şamama xanım Ələsgərova, bibisi oğlanları Qurban Əliyev (Ali və Orta ixtisas təhsili naziri işləyib), Yusif Əliyev görkəmli həkim, səhiyyə təşkilatçısı və tibb alimləri olmuşlar.

Zərifə Əliyeva 1942-ci ildə Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetini müali-

çevrilmişdir."

Zərifə xanım Əliyevanın bütün tibbi və elmi fəaliyyəti ictimai və dövlət əhəmiyyəti kəsb edən xəstəliklərlə mübarizəyə həsr olunmuşdur.

Zərifə xanımın həkimlik fəaliyyətinin ilk illərində SSRİ-də bir çox infeksiya xəstəlikləri geniş yayılmışdı. Bunlardan biri də gözün selikli və buynuz çışalarını zədələyən bakteriya mənşəli traxoma xəstəliyi idi ki, görmə orqanının zədələnməsi nəticəsində yaranan çapıq toxuma tam korluğa gətirib çıxarırdı.

İkinci dünya müharibəsindən sonrakı vaxtlarda Azərbaycanda da olduqca geniş yayılmış, dünyada 400 milyon insanın gözünü zədələyən, 80 milyondan çox insanı isə dünya işığında məhrum edən dəhşətli traxoma xəstəliyi ilə mübarizə həkimdən dərin biliklə yanaşı, təşkilatçılıq, humanizm və fədakarlıq tələb edirdi. Çox sonralar kitablarının birində "Fədakarlara Günəş kimi ehtiyacımız var", – yazarkən yəqin ki, akademik Zərifə xanım Əliyeva həkimlik praktikasının ilk illərində traxoma ilə mübarizədə keçirdiyi çətin anları xatırlamışdır. Günəş dünya işığı deməkdir. Göz həkiminin fədakarlığı insanlara Günəş bəxş etmək uğrunda mübarizədir. Əgər o illərdə Zərifə həkimin və onun yoldaşlarının fədakarlıqları olmasaydı ötən əsrin əllinci illərində Azərbaycanda on minlərlə insan dünya işığına həsrət qala bilərdi.

Belə bir dövrdə Zərifə xanım traxoma xəstəliyinə qarşı aparılan müalicəvi və profilaktik tədbirlərin təşkilində və keçirilməsində fəal iştirak edirdi, konkret müalicə təcrübəsindən başqa, Azərbaycanda traxoma xəstəliyinin daha geniş yayıldığı rayonlara gedirdi, həkim-oftalmoloqlara məruzələr oxuyur, əhali arasında maarifləndirici söhbətlər aparırdı.

Zərifə xanım Əliyevanın xəstəliklərin profilaktikası sahəsində tibbi biliklərin geniş yayılması, maarifləndirmə işində jurnalistlər, təbliğatçılarla yanaşı peşə-

bu tədqiqatlarla görə Zərifə xanım Əliyeva 1977-ci ildə tibb elmləri doktoru elmi adına layiq görülmüşdür.

Görmə orqanının peşə patologiyası sahəsində apardığı elmi-tədqiqat işlərinin uğurlu nəticələrinə görə akademik Zərifə Əliyeva keçmiş SSRİ-nin oftalmologiya sahəsində ən mötəbər mükafatı olan SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının M.İ.Averbax adına Mükafatına layiq görülmüşdür. Keçmiş SSRİ-də bu mükafatı alan ilk qadın alim kimi onun adı oftalmologiya elminin tarixinə düşmüşdür.

Zərifə xanımın həkimlik və alimlik fəaliyyətində yüksək mədəniyyət, ziyalılıq, kübarlıq, alim və vətəndaş məsuliyyəti kimi yüksək insani keyfiyyətlər həmişə diqqəti cəlb etmiş, həmkarlarına və tələbələrində gözəl bir nümunə olmuşdur. Onunla yaxından elmi əməkdaşlıq etmiş, birgə araşdırmalar aparmış SSRİ Mərkəzi Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun göz kafedrasının müdiri, Əməkdar elm xadimi, professor Nina Borisovna Şulpi-na öz alim həmkarı haqqında böyük səmimiyyətlə yazmışdı:

"Zərifə xanım ele bir insan idi ki, bir dəfə ünsiyyətdə olan adam onu ömür boyu unuda bilmir. Bu cür şəxsiyyətlər yüksək vətəndaşlıq, humanizm və ürək saflığının mücəssəməsi kimi əbədi yadda qalır. Zərifə xanım Əziz qızı haqqında ürəyimdən keçənləri ifadə etməyə söz tapıram. Obyektivlik naminə qeyd etmək lazımdır ki, Zərifə xanım Əziz qızı elmi tədqiqatların rəhbəri, alim, pedaqoq, həkim, ictimai xadim kimi öz missiyasını yüksək səviyyədə yerinə yetirməklə yanaşı, həm də gözəl ana və həyat yoldaşı idi. O, bütün varlığı ilə həyat yoldaşının, daha sonra isə nəvələrinin də qayğıları ilə yaşayırdı."

Akademik Zərifə Əliyeva gözəl pedaqoq, tədqiqatçı alim, xəstəliklərin profilaktikası və tibbi biliklərin yayılmasında fəal təbliğatçı olmaqla yanaşı, Azərbaycanda müasir oftalmologiya məktəbini

ilə Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçilmişdir. Akademik Zərifə Əliyeva həm də görkəmli ictimai xadim idi. O, keçmiş SSRİ Sülhü Müdafiə Komitəsinin üzvü, Azərbaycan Sülhü Müdafiə Komitəsi sədrinin müavini, Ümumittifaq "Bilik" Cəmiyyəti İdarə Heyətinin, Ümumittifaq Oftalmoloqlar Elmi Cəmiyyəti Rəyasət Heyətinin üzvü olmuş, Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

Akademik Zərifə xanım Əliyeva Sovet və Azərbaycan oftalmologiya elminin görkəmli xadimlərindən biri, 12 monoqrafiya və dərslik vəsaitinin, 150 yoxarı elmi işin, bir ixtira və 12 səmərələşdirici təklifin müəllifi, yüzlərlə yüksək ixtisaslı tibb kadrlarının hazırlanmasında böyük əməkvi opan nüfuzlu alim kimi müasirləri tərəfindən xoş xatirələrlə anılır.

Dünya şöhrətli oftalmoloq, Rusiya Tibb Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü, Göz Xəstəlikləri Elmi-Tədqiqat İnstitutunun direktoru, akademik M. Krasnov Zərifə xanım Əliyeva haqqında xatirəsində yazırdı: "Zərifə xanım Əliyeva haqqında xatirələrimi bir sözlə ifadə etməli olsaydım deyərdim: o, həm xeyirxah idi, həm ağıllı, həm də qüdrətli... Əgər mən peşəkar ədəbiyyatçı kimi Zərifə xanım Əliyeva haqqında əsər yazasaydım, heç şübhəsiz ki, onu "Əvəzlənməz insan haqqında povest" adlandırardım."

Əbəs yerə demirlər ki, insanın böyüklüyü onun sadəliyindədir. Bir təbib, bir müəllim, bir alim, bir ictimai xadim kimi qazandıqı şöhrətinin ən yüksək zirvədə olduğu vaxtlarda da akademik Zərifə xanım Əliyeva belə də qaldı: qayğıkeş, mehriban, gülərdü, Bəlkə də bəşər tarixində nadir xəsislərə qismət olmuşdur ki, dövlət xadiminin övladı, həyat yoldaşı və anası kimi şöhrətin ən uca mərtəbəsinə yüksəlmiş, lakin özünün qazandıqı İnsanlıq zirvəsini bütün şan-şöhrətlərdən uca tuta bilsin.

Belə bir deyim də var: "hər uğurlu ki-

Sadəlik, xeyirxahlıq və kübarlıq mücəssəməsi

ca-profilaktika fakültəsinə daxil olur və 1947-ci ildə həmin institutu əla qiymətlərlə bitirərək Moskvada Ümumittifaq Mərkəzi Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda iki illik ixtisaslaşdırma kursunda həkim-oftalmoloq ixtisasına yiyələnir. Ali ixtisaslı həkim-oftalmoloq kimi Vətəna qayıdan gənc doktor Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Göz Xəstəlikləri İnstitutunda elmi işçi kimi fəaliyyətə başlayır, 1950-ci ildə isə aspiranturaya daxil olur, həkim fəaliyyəti ilə yanaşı, elmi axtarışlarını davam etdirir.

Zərifə xanımın həyatını, elmi və ictimai fəaliyyətini araşdıran tədqiqatçılar çox haqlı olaraq bu dəyərli şəxsiyyəti bir neçə keyfiyyət üzrə xarakterizə edirlər: övlad, həyat yoldaşı, ana, həkim, pedaqoq, alim, maarifçi, ictimai xadim. Bu siyahının uzatmaq da olar. Amma fikrimcə, o, hər şeydən əvvəl, istedadlı gənələrə, möhkəm milli və ailə ənənələrinə malik, ziyalı və kübar mühitdə böyümüş, yüksək mədəniyyətə və zəngin mənəviyyətə, dərin biliklərə yiyələnmiş, hər cür fədakarlığa hazır olan mükəmməl bir insandır.

Bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sözləri olduqca dəqiq və təsirli: "Mənim anamın həyat fəlsəfəsinin köklərini, hər şeydən əvvəl, onun uşaqlığında axtarmaq lazımdır. O, bizə tez-tez deyirdi ki, uşaqlıq – insan həyatının çox mühüm dövrüdür və heç nə bu dövrü əvəz edə bilməz. Uşaqlıq insanın ömrü boyu təkrar-təkrar mürcəat etdiyi dünyadır. İnsan xeyirxahlığın, şəfqətin nə olduğunu uşaqlıqda dərk edir. O, çox xoşbəxt uşaq olub, uşaqlıq onun yaddaşında məhəbbət və əziz xatirələr mənbəyi kimi qalmışdır.

Mənim anamın ailəsi o vaxtkı cəmiyyətin ən ziyalı hissəsinə mənsub olub. Uşaqların yanında çox vaxt cəmiyyətin mənəvi həyatının bir çox sahəsini əhatə edən söhbətlər olurdu. Bu ailədə uşaqların tərbiyəsinə böyük əhəmiyyət verilir və musiqi dərslərindən başqa, onlara öz biliklərini inkişaf etdirmələri də aşılanırdı. Atasının – Əziz Əliyevin həyatı Zərifə xanım üçün doğma xalqının tarixinin ayrılmaz hissəsi idi. Zərifə xanım həkim etikasına həsr olunmuş kitabının fəsilələrindən birini belə adlandırdı: "Fədakarlara Günəş kimi ehtiyacımız var".

Bütün dahi şəxsiyyətlər kimi, akademik Zərifə xanım Əliyeva da son dərəcə təvəzökar, sadə, ünsiyyətçi, xeyirxah insan olmuşdur. O zaman təkəbr Azərbaycan deyil, bütün SSRİ məkanında tanınmış elm və dövlət xadimi olan professor Əziz Əliyevin ailəsində doğulub böyüməsinə baxmayaraq, Zərifə xanım tələbə yoldaşlarından, rəfiqələrindən fərqli geyimə, davranışa, həyat tərzinə malik deyildi, əksinə, daha çox mehribanlıq və çalışqanlıq ilə seçilirdi. Tələbəlik illərindən Zərifə xanımın dostluq edən, onun peşə həmkarı Azərbaycan oftalmologiya məktəbinin başqa bir görkəmli nümayəndəsi professor Zəhra Quliyeva öz xatirələrində yazır:

"O, xeyirxah, təkrarlanmaz şəxsiyyət idi. Tez-tez həkimlik sənəti barədə diskussiyalar edər, sevinclik, kədərli düşüncələrimizi bölüşürdü. Xəstələr gözələ nur bəxş edən Zərifə xanımın vürğunü idi, onu çox istəyirdilər, çünki qayğıkeş həkim onların əsl ürək dostuna, sirdaşına

kar ixtisaslı həkimlərin iştirakının vacibliyi barədə fikirləri o vaxtkı SSRİ-də səhiyyə maarifi sahəsində ciddi yeniliklərdən biri idi.

Akademik Zərifə Əliyevanın elmi tədqiqatları əsasən ictimai-sosial əhəmiyyət daşıyan göz xəstəlikləri, onların qarşısının alınması və müalicəsi istiqamətində olmuşdur. Zərifə xanımın həkimlik və alimlik fəaliyyətinin böyük bir hissəsi, o cümlədən, doktorluq dissertasiyası sənəyə sahələri sürətlə inkişaf edən Azərbaycanda gözün yeni bir spesifik xəstəliyinin-peşə xəstəliyinin müalicə və profilaktikasına həsr edilmişdir. Ötən əsrin 60-70-ci illərində Bakı və Sumqayıt şəhərləri regionun ən böyük sənaye mərkəzlərinə çevrilmişdi, burada onlarca neft – maşınqayırma, kimya zavodları fəaliyyət göstərirdi. Bu zavodlarda istehsal edilən, istifadə olunan müxtəlif kimyəvi maddələrin gözə təsirinə öyrənilməsi, qarşısının alınması və müalicəsi sahəsində o vaxtkı SSRİ miqyasında ilk öncüllərdən biri, bəlkə də birincisi akademik Zərifə xanım Əliyeva olmuşdur.

Fikrimcə, alimin tədqiqatlarının bu sahələrə yönəlməsində onun ömür-gün yoldaşı, böyük dövlət xadimi, Heydər Əliyevin müəyyən istiqamətverici təsiri də olmuşdur. Bu barədə akademikın qızı Sevil xanım Əliyeva anası haqqında xatirələrində yazır:

"Anam uşaqlara, ailəyə çox bağlı idi. Bu onun üçün həmişə birinci yerdə dururdu. Atam bilirdi ki, anamın böyük elmi potensialı, qabiliyyəti var. Buna görə də, onun iradəsinə qatılmazdı. Yadımdadır, gecə biz hamımız yatandan sonra anam öz elmi işini, məqalələrini, monoqrafiyalarını yazmaq üçün oturardı. Biz Moskvaya gedəndə o, həmişə həmkarları ilə – oftalmoloqlarla görüşürdü. O, tənqidçilərinə meylli deyildi, məşurlaşmaq, başqalarından seçilmək arzusu yox idi. Nail olduğu hər şey gərgin elmi axtarışları və böyük zəhmətin nəticəsi idi. Onun imkanlarını bilən atam icazə verə bilməzdi ki, bu potensialı gerçəkləşməmiş, istifadəsiz qalsın. Sif fikri ayrılıqları, mübahisələr haqqında bilmək istəyirsiniz. Onların mübahisələri məhz bundan ötrü idi: atam deyirdi ki, dayanmaq olmaz, tədqiqatları davam etdirmək lazımdır. O, anamı həmişə buna ruhlandırırdı".

Zərifə xanım 1968-ci ildən başlayaraq elmi fəaliyyətinin əsas hissəsini professional oftalmologiyanın problemlərini öyrənilməsinə həsr etmişdir. Dünyada peşə patologiyasını araşdıran ilk elmi-tədqiqat laboratoriyası məhz Azərbaycanlı alim Zərifə Əliyeva tərəfindən Bakıda yaradılmışdır. O, praktiki olaraq elm aləmində yeni bir istiqamət – peşə oftalmologiyasının əsasını qoymuşdur. Aparıcı tədqiqatların gedişində "Göz yaşının axmasının fiziologiyası", "Gözün və görmə siniri yolunun yaşla əlaqədar dəyişiklikləri", "Gözün hidrodinamik sisteminin anatomik fizioloji təbiəti" və s. kimi onlarca elmi məqalə və monoqrafiyalar çap etdirilmişdir.

Uzunmüddətli araşdırmaları və tədqiqatların nəticələri görkəmli alimin "Azərbaycanın kimya sənayesinin bəzi müəssisələrinin işçilərinin görmə üzvünün vəziyyəti" mövzusunda doktorluq dissertasiyasının əsasını təşkil etmiş və

yaradan tibb korifeylərimizdən biridir.

Zərifə xanım səhiyyəyə kadr hazırlığına və həkimlərin ixtisasının təkmilləşdirilməsinə gərgin əmək sərf etmişdir. Onun birbaşa rəhbərliyi altında tibb alimlərinin və həkim-oftalmoloqların böyük bir nəslı yetişmişdir. Bu barədə onun tələbələrindən biri oftalmoloq-alim, professor Kəram Kərimov yazır: "Mən özümü xoşbəxt sayıram, çünki vaxtilə bir çox gənc, istedadlı mütəxəssis kimi Zərifə xanım Əliyevanın diqqət əhatəsində olmuşam. Öz fəaliyyət sahəmdə daha böyük nailiyyətlərə çatmaq, uğurlar əldə etmək üçün, böyük hörmət bəslədiyim Zərifə xanımın qarşısında layiqli hesabət vermək üçün yorulmaq bilmədən öyrənirdim, təkmilləşirdim. O, bir məktəb yaratmışdır. İndi o böyük məktəbin yetirmələri: professor Nazim Tağızadə, professor Rasim Hacıyev, professor Qalib İskəndərov, tibb elmləri doktorları, professor Paşa Qəlibnur, professor Çingiz Cərrullazadə, Rafiq Təhməzov və bir çox başqaları oftalmologiya sahəsində öz sözlərini demiş alimlərdir və Azərbaycanı dünyada layiqincə təmsil edirlər. Zərifə xanım Əliyevanın yetirmələri olduğumuzdan bütün tələbələri kimi, mən də həmişə böyük qürur hissi duyur, fəxr edirəm".

Zərifə xanım həç zaman gərgin işdən usanmamış, ürəkdən və ilhamla çalışmışdır. Onun həkim kimi fədakarlığı, yüksək vətəndaşlıq məsuliyyəti, səmimiyyəti və qayğıkeşliyi, insanlara və onların problemlərinə göstərdiyi diqqət, fəal həyat mövqeyi ona həmkarlarının, yetirmələrinin və xəstələrinin dərin hörmətini qazandırmışdır.

Akademik Zərifə Əliyevanı həmişə həkim etikasına və tibbi deontologiyasına məsələləri düşündürmüşdür. O, gənc həkimlərin insan və vətəndaş kimi yetişməsinə, onların peşə fəaliyyəti ilə bağlı problemlərini öyrənilməsinə və həllinə böyük diqqət vermiş, həkim xəstə münasibətlərinin tədqiqi sahəsində elmi araşdırmalar aparmışdır. Onun çoxsaylı məqalələri, çıxışları məhz bu məsələyə həsr olunmuş. "Yüksək etimad" kitabı isə cəmiyyətdə həkimin şəxsiyyət kimi formalaşması prosesinə dəyərli töhfə vermişdir.

Zərifə xanım, haqlı olaraq, belə hesab edirdi ki, həkimin peşə mövqeyi onun xəstəyə münasibətini müəyyənləyirdən başlıca amildir: "Yalnız o şəxs əsl həkimdir ki, xəstənin ağrılarına məhz özünün ağrıları hesab edir. Belə bir həkim üçün hər dəfə xəstəni qəbul etmək, hər dəfə xəstəliyi düçar olmuş xəstəni söhbət etmək həm xəstə qarşısında, həm də cəmiyyətdə qarşısında, ən başlıcası isə öz vicdanı qarşısında əxlaqi məsuliyyət deməkdir".

Özünün zəngin tibbi təcrübəsinə və həyat müdrikliyinə əsaslanan Zərifə xanım Əliyeva həkimin xəstə ilə necə davranmağına dair tövsiyələr verirdi. Bu münasibətlərdə həkimin sözlə müalicə edə bilmək bacarığını ön plana çəkirdi. Onun fikrincə, səhiyyə işçisinin əxlaqının əsaslarını səmimiyyət, xəstəni başa düşmək bacarığı, xeyirxahlıq, təvəzökarlıq, təmənnaşlıq təşkil edir.

Tibb elminin inkişafına verdiyi böyük töhfələrə, çoxillik elmi-tədqiqat işlərinə görə professor Zərifə Əliyeva 1983-cü

şinin arxasında bir ağıllı qadın dayanır". Böyük bir məhəbbətlə sevdiyi ömür-gün yoldaşını həmişə dərin hörmət və ehtiramla xatırlayan ulu öndər Heydər Əliyev deyirdi:

Zərifə xanımın Ana obrazı da mükəmməldir, təkrarsızdır. Hər bir valideynin öz övladlarını sevməsi təbii hissdır. Lakin övladı sevərkə sağlamlıq, mədəni, təhsilli, lənənpərvər böyütmək, xoşbəxt yaşatmaq, ədəb-ərkan, tərbiyə vermək, kamil insan kimi yetişdirmək hər valideynin imkanı və bacarığı daxilində deyildir. Bu mənada Zərifə xanım həm də xoşbəxt anadır ki, mənsub olduğu xalqa dəyərli övladlar bəxş etmişdir. Oğlu İlham Əliyev şagird, tələbə, gənc alim kimi uğurlarına sevinməyə, Zərifə ana müstəqil Azərbaycanı qüdrətli dövlətə çevirən, ərazi bütövlüyünü təmin edən Prezident və Ali Baş Komandan İlham Əliyevin zəfər təntənəsini görə bilmədi. Amma ruhlar yaşayır. Və bu gün Zərifə xanımın ruhu şad və arxayındır.

Heç şübhəsiz ki, hər bir insan kimi Zərifə xanımın da həyatı, ailəsi, yaxınları barədə bir çox arzuları var idi. Onun arzulardan biri Azərbaycanda elmi-klinik Oftalmoloji Mərkəzin yaradılması idi. Ötən əsrin 80-ci illərinin əvvəllərində mərkəzin tikintisinə başlanılsa da, Heydər Əliyevin 1982-ci ildə iş yerinin Moskvaya dəyişməsi ilə əlaqədar bu işlər ləngidi, sonrakı illərdə isə tamamilə dayandırıldı. Yalnız Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra ümummilli lider Heydər Əliyevin səyləri nəticəsində Milli Oftalmologiya Mərkəzi tikilib başa çatdırıldı. 2009-cu il mayın 22-də Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzinin yeni binasının açılışı oldu.

Hazırda regionun ən böyük tibb ocaqlarından biri olan akademik Zərifə Əliyeva adına Milli Oftalmologiya Mərkəzi görkəmli alim və böyük insan Zərifə xanım Əliyevanın xatirəsinə və arzularını yaşadan qiymətli bir abidədir.

Zərifə xanımın ən böyük abidəsi isə gözüne nur verdiyi, şəfqət bəxş etdiyi insanlar, onların övladları, yetişdirdiyi tələbələr, yazdığı kitablar, insanlıq üçün irs qoyub gətirdiyi zərifiyyət və alicənablıq, xeyirxahlıq və insan sevgisidir. Akademik Zərifə xanım Əliyeva həm də ona görə xoşbəxt insandır ki, onun xeyirxah əməlləri yaşayır və davam edir. Onun elmi tədqiqatları, yazdığı əsərlər bu gün də insanlara fayda verir.

Zərifə xanımın humanist həkimlik peşəsi, alim, ictimai xadim kimi fəaliyyəti, ləyaqətli həyat yoldaşı, ana, nənə missiyası bu gün də ulu öndər Heydər Əliyevin ocağında Mehriban xanım Əliyevanın şəxsinde yeni, daha böyük mənə kəsb edərək davam edir. Hörmətli Mehriban xanım Əliyeva da istedadlı göz həkimi, görkəmli alim və səhiyyə təşkilatçısı, dövlət xadimi kimi humanizmi və xeyirxahlığı təcəssüm etdirir, həm də ailə ənənələrindən gələn şərəfli missiyasını yaşadır, öz yorulmaz fəaliyyəti ilə milyonlarla insana sevinc, xoşbəxtlik və gələcəyə inam bəxş edir.

Musa QULİYEV,
Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin sədri